

SCHOLIUM

Erit fortasse, qui quærat, undenam habeat idea impressa, quod repræsentativa sit objecti determinati ex sua ipsa natura, ex quo accidit, ut diximus in solutione objectionum, quod *per eam* intellectus naturaliter sponteque fertur ad objectum externum. Nobis videtur, rationem sufficientem hujus rei desumendam esse ex ipsius speciei vel ideæ origine. Prima namque origo ejus est ipsum objectum, quod repræsentat et sistit menti: quandoquidem ideæ impressæ rerum materialium ex repræsentationibus in sensu existentibus per intellectum accipiuntur. Jam vero, cum ipsa objecta externa vel immediate vel mediate in sensu agant et imprimant sui similitudinem, nihil mirum, si idea impressa, quæ ex eisdem postea eruitur et abstrahitur per intellectum, ad illam rem externam ex seipsa referatur per repræsentationem ¹.

CAPUT SECUNDUM

DE PRÆCIPUIS SYSTEMATIBUS CIRCA ORIGINEM IDEARUM

Systemata omnia de re hac a philosophis excogitata enucleare et expendere negotium foret et difficultate plenum et operis elementarii naturam prætergrediens. Quapropter, brevitati simul ac perspicuitati, quantum fas est, consulentes, systemata omnia circa originem idearum ac cognitionis intellectualis ad tres classes sive scholas liceat revocare, ad scholam videlicet *empiricam*, scholam *ontologicam*, scholam *psychologicam*: de quibus singillatim et breviter dicemus, priusquam veram originem idearum exponamus.

¹ Consule *Estudios*, etc., lib. 5.º, cap. III et IV.

ARTICULUS PRIMUS

Expenditur systema scholæ empiricæ.

Prænotanda:

1.º Mittimus veteres illos Democritum et Epicurum, agentes, ideas esse idola quædam corporea, sive tenuissimas superficies et quasi pelliculas ex corporibus continuo abrasas, quæ in sensus impingentes ipsis afferrent similitudinem corporum, ex quibus avolaverant; quoniam commentum hocce nimis absurdum est, nimis quoque communi hominum sensui repugnat.

2.º Missos similiter facimus Hobbes, Volney, Tolland cum cæteris ejusdem furfuris et ævi philosophastris, idearum et cognitionis intellectualis originem ex materiæ proprietatibus atque fibrillarum motibus repetentes. Horum siquidem hypothesis per ea, quæ de animi humani simplicitate et spiritualitate dicta sunt, satis superque explosa remanet. Itaque

3.º Ad Locke convertimur, qui docet:

a) Ideas omnes, quas de rebus habemus, temporis processu nos acquirere per experientiam: quæ bifariam dividitur: alia est *externa*, qua objecta extra nos posita percipiuntur; altera *interna*, qua animi nostri mutationes sentimus.

b) Sensatio igitur et conscientia duo sunt veluti fontes omnium idearum et cognitionum.

c) Sed tamen per reflexionem, vel potius per conscientiam reflexam, ideas sensatione, sive externa, sive interna habitas invicem conjungere et disjungere per synthesim vel per analysim possumus; ex quo exurgunt ideæ aliæ, quæ genericæ, specificæ, vel universales et abstractæ appellantur et habentur. Sic, ex. gr., notio vel idea substantiæ exurgit ex synthesi, qua simul in unum jungimus plures qualitates sensu perceptas.

THESIS

Lockianum systema circa originem idearum penitus rejiciendum est, utpote sensismo favens.

Prob. 1.º *a priori*. Sive idea sumatur pro representatione objecti ab ipso actu intellectus distincta, ut volunt Scholastici; sive pro ipsa perceptione, prout ad objectum refertur, ut volunt alii; lockianum systema sensismo favet: ergo antecedens quoad primam partem ex eo probatur ac constat, quod Locke nec ideas intellectuales impressas sive species intelligibiles a speciebus vel repræsentationibus sensibilibus penitus distinctas admittit cum Scholasticis, nec cum ipsis causam ullam vel facultatem sensu superiorem assignat, quæ hujusmodi ideas producat.

Quoad secundam partem. Quia, quamvis ore tenus facultatem rationalem sive intellectum videatur admittere, at revera sensu omnia concludit: quandoquidem, apud ipsum, notionem rerum in nobis exurgunt et producuntur sensatione, vel externa, vel interna; sensatio autem, sive externa illa sit, sive interna, aliquid concretum, contingens et singulare pro objecto sibi vendicat, quod quidem toto cœlo ab objecto intellectus differt. Nam quod addit ille, per reflexionem quoque ideas produci, nihil ad rem facit; nam reflexio illa nihil est aliud, apud Locke, quam iterata vel vehementior applicatio animi ad objecta jam sensu percepta; atque ideo hoc unum perficiet, objecta semel sensata vividius percipere, vel ad summum horum elementa et partes per synthesim et analysim conjungere vel disjungere, quia tamen idcirco sensibilia, contingentia et singularia esse desinant, vel ad notionem et ideas vere universales et pure intelligibiles mens assurgat. Cujus rei etiam signum est absurda ratio, qua Locke quarundam idearum universalium existentiam et originem exponit. Unde

2.º Prob. *a posteriori*. Juxta lockianum systema, idea substantiæ in nobis exurgit et posita est in collectione quali-

tatum per sensus perceptarum: ex quo consequitur ex una parte, naturam et notionem substantiæ a notione qualitatum et accidentium non discerni; ex alia vero, notionem substantiæ spiritualis et insensibilis, ut Dei et angelorum; nullam nos obtinere posse, quandoquidem substantiæ hujus generis qualitibus sensibilibus non subjacent. Similiter infiniti ideam ex aggregatione finitorum exurgere autumat Locke, quasi finitum finito additum infinitam rem unquam posset efficere. Idea quoque causæ, apud ipsum, nonnisi successione phænomenorum præ se fert. Ergo ex ipsa ratione, qua Locke exponit originem et naturam idearum hujusmodi, quæ præcipuæ et fundamentales sunt in universa philosophia, satis superque dignoscitur, ipsius systema sensismo prorsus favere, vel potius sensismum includere.

Corollarium:

Ergo vehementer falluntur, qui lockianum systema cum theoria ideologica D. Thomæ confundunt. Etenim, dum Locke notionem omnes revera sensibiles facit, simulque intellectum vel cum sensu confundit, vel ab eo non satis distinguit, vel saltem secundariam tantum partem quoad originem idearum illi concedit, D. Thomas et ideas sive notionem intellectuales a sensibilibus penitus secernit, et intellectum tamquam facultatem cognoscendi distinctam a sensu eidemque superiorem habet, et potissimum influxum ipsi tribuit quoad existentiam, naturam et originem idearum, atque totius humanæ cognitionis.

SCHOLIUM

Quoniam notum satis est, systema Condillac ad sensismum accedere proprius quam lockianum, nihil opus est in eo immorari: quæ enim de theoria Locke nunc diximus, potiori jure et vi theoriam *sensationis transformatæ* impetunt et evertunt.